

Adroddiad Blynyddol Blwyddyn 2018 – 2019

Gorffennaf 2019

Tribiwnlys Tir
Amaethyddol
Cymru

Agricultural
Land Tribunal
Wales

Cynnwys

Rhagair		3
Adran 1	Amdanom Ni	4
Adran 2	Perfformiad a Chynnydd	8
Adran 3	Ein Cwsmeriaid	12
Adran 4	Blaenoriaethau Busnes	13
Adran 5	Gwariant	14

Rhagair

Gan y Cadeirydd Christopher McNall

Mae'n bleser cael cyflwyno Adroddiad Blynyddol Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru ar gyfer 2018-2019, sef fy mlwyddyn lawn gyntaf fel Cadeirydd.

Mae llwyth gwaith y Tribiwnlys o ran ceisiadau sy'n ymwneud ag anghydfodau ynglŷn â thenantiaethau o dan Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986 ac ag anghydfodau ynglŷn â draenio o dan ddeddf Draenio Tir 1991 yn parhau i gynyddu, fel y gwnaeth yn 2017/18. Daeth rhyw 75% yn fwy o geisiadau i law yn 2018/19 o gymharu â 2017/18.

Mae hyn, yn anorfod, yn rhoi mwy a mwy o bwysau ar ein hadnoddau, ond er gwaethaf hynny, nod y Tribiwnlys o hyd yw cynnig gwasanaeth hawdd ei ddefnyddio, dwyieithog, effeithlon ac arbenigol am y gost leiaf bosibl i'r rheini sy'n ymglyfreitha, ac i'r pwrs cyhoeddus. Yn wahanol i'r system llysoedd, nid oes gofyn talu ffi wrth wneud cais i'r Tribiwnlys, a chan amlaf, ni fydd unrhyw atebolrwydd i dalu costau'r ochr arall, beth bynnag y bydd y canlyniad. Yn wahanol i gyflafareddu preifat neu ddyfarniadau gan drydydd partion, nid oes angen i'r partion dalu unrhyw ffi i'r panel wrando ar achos. Mae'r Tribiwnlys, felly, yn ffordd gosteffeithiol iawn o ddatrys anghydfodau, ac mae'n gwneud ei benderfyniadau'n gyflym ac mewn ffordd ddarbodus.

Rydym yn croesawu'r ffaith bod y llywodraeth yn parhau i roi sylw i rôl a gwaith Y Tribiwnlys, i'r berthynas rhyngddo a ffyrdd eraill o ddatrys anghydfodau. Roedd estyn awdurdodaeth y Tribiwnlys (er enghraifft, er mwyn datrys anghydfodau y mae'n rhaid, fel arall, eu cyfeirio i'w cyflafareddu'n breifat) yn un o'r materion yr ymgynghorodd Llywodraeth Cymru yn ei gylch yn hydref 2017, yn ystod ei rhaglen 'Symud Cymru Ymlaen – Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy'. Cyhoeddwyd crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad hwnnw ym mis Mehefin 2018.

Wrth imi ysgrifennu'r geiriau hyn, mae Llywodraeth Cymru wrthi hefyd yn ymgynghori ar opsiynau i ddiwygio'r gyfraith ar denantiaethau amaethyddol yng Nghymru, gan gynnwys newidiadau pellgyrhaeddol posibl i denantiaethau o dan Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986. Mae gennym ddiddordeb mawr yng nghanlyniad yr ymgynghoriad hwnnw.

Yn ystod y flwyddyn, roedd yn dda gennyf gael cynrychioli'r Tribiwnlys mewn cyfarfodydd gyda Lesley Griffiths AC, Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig, a'i staff, mewn cyfarfodydd gyda'r Comisiwn ar Gyfiawnder yng Nghymru, sy'n cael ei arwain gan yr Arglwydd Thomas o Gwmgiedd, ac mewn cyfarfodydd gydag arweinwyr barnwrol y Tribiwnlysodd datganoledig, sy'n cael eu cadeirio gan Lywydd Tribiwnlysoedd Cymru, Syr Wyn Williams.

Mae'r Tribiwnlys yn Dribiwnlys arbenigol, a hoffwn ddweud fy mod yn parhau'n ddiolchgar i banel y Tribiwnlys o ffermwyr, perchenogion tir, ac arbenigwyr draenio. Rydym yn elwa'n fawr ar yr wybodaeth a'r profiad sydd ganddynt. Mae gan bob cwr o Gymru, a phob math o weithgarwch amaethyddol yng Nghymru, lais ar y Tribiwnlys.

Hoffwn ddiolch hefyd i Ysgrifennydd y Tribiwnlys, i'w reolwyr busnes, ac i'w cydweithwyr yn Uned Tribiwnlysoedd Cymru am eu gwaith caled wrth gefnogi gwaith y Tribiwnlys.

Adran 1 – Amdanom Ni

Yn yr adran hon:

- Sail y Tribiwnlys
- Swyddogaethau'r Tribiwnlys
- Rheolau/Rheoliadau'r Tribiwnlys
- Proses y Tribiwnlys
- Aelodau'r Tribiwnlys
- Penodiadau ac Ymddeoliadau
- Cysylltu â'r Tribiwnlys
- Mynediad at y Tribiwnlys

Sail y Tribiwnlys

Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn sefydliad statudol a sefydlwyd o dan Ddeddf Amaethyddiaeth 1947 ac mae ganddo awdurdodaeth dros ardal ddaearyddol Cymru.

Mae'r Tribiwnlys yn annibynnol ar y llywodraeth. Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn chwarae rhan bwysig drwy ddatrys anghydfodau a phroblemau eraill rhwng landlordiaid a thenantiaid amaethyddol sy'n gysylltiedig â chytundebau tenantiaeth sy'n cael eu dal o dan Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986. Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru hefyd yn datrys anghydfodau sy'n ymwneud â draenio tir amaethyddol o dan Ddeddf Draenio Tir 1991.

Prif nod Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yw:

- Darparu gwasanaeth cwsmeriaid sy'n gosteffeithiol ac o ansawdd da i'r rheini sy'n defnyddio'r Tribiwnlys ac i'r aelodau
- Sicrhau bod pob agwedd ar waith y Tribiwnlys yn cael ei gweinyddu mewn ffordd a fydd yn sicrhau dyfarniad teg, annibynnol ac amserol
- Gweithredu o fewn y fframwaith deddfwriaethol perthnasol yng Nghymru.

Swyddogaethau'r Tribiwnlys

Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn ymdrin ag anghydfodau sy'n ymwneud â:

Draenio Tir:

- Adfer neu wella ffosydd.

Cytundebau tenantiaeth:

- Hysbysiad ymadael â daliad
- Olyniaeth ar ôl marwolaeth
- Olyniaeth ar ôl ymddeoliad.

Agweddau ar amaethyddiaeth:

- Hwsmonaeth wael
- Llosgi grug neu borfa
- Offer sefydlog
- Gwelliant/gwelliannau hirdymor
- Gerddi marchnad.

Rheolau/Rheoliadau'r Tribiwnlys

Mae'r rheoliadau sy'n rheoli'r Tribiwnlys i'w gweld yn y ddeddfwriaeth a ganlyn:

- Gorchymyn Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol (Ardal) 1982 (OS 1982/97)
- Deddf Draenio Tir 1991
- Gorchymyn Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol (Rheolau) 2007.

Proses y Tribiwnlys

I wneud cais neu i gyflwyno apêl, rhaid ichi lenwi'r ffurflen gais perthnasol a'i hanfon at Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Derbynnir ceisiadau drwy'r post, ffacs, neu e-bost. Ni chodir tâl am wneud cais i'r Tribiwnlys.

Bydd y Tribiwnlys yn cydnabod bod eich cais wedi dod i law. Bydd y Tribiwnlys yn cofrestru'ch achos ymhen 10 diwrnod gwaith neu bydd yn ysgrifennu atoch i ofyn am ragor o wybodaeth. Ar ôl i'r Cais gael ei gofrestru, bydd copi ohono'n cael ei anfon at y parti a fydd wedi'i enwi'n Ymatebydd.

Nid yw cais at Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn arwain yn anorfod at wrandawriad. Caiff llawer o achosion eu datrys rhwng y partion ac nid oes angen cynnal gwrandawriad. Os yw'r achos yn mynd yn ei flaen i wrandawriad gerbron y Tribiwnlys; mae'r panel yn cynnwys cadeirydd â chymwysterau cyfreithiol a dau aelod lleyg. Penodir aelodau lleyg oherwydd yr arbenigedd a'r wybodaeth gyffredinol sydd ganddynt.

Cyn bron pob gwrandawriad o'r Tribiwnlys, bydd panel y Tribiwnlys yn cynnal archwiliad o'r tir y mae'r cais yn ymwneud ag ef. Mae'n bosibl y bydd y Tribiwnlys yn archwilio'r adeiladau, y tir ac unrhyw dda byw, offer/cyfarpar a chynnyrch.

Fel arfer, bydd gwrandawriadau'r Tribiwnlys yn cael eu cynnal yn gyhoeddus ac yn agos at y tir dan sylw. Mae gwrandawriadau'r Tribiwnlys yn cael eu rheoli gan y cadeirydd neu'r dirprwy gadeirydd, a rhaid bod ganddynt gymhwyster cyfreithiol. Mae'r ddau aelod arall o'r panel yn aelodau lleyg sydd â gwybodaeth a phrofiad o ffermio, draenio a materion yn ymwneud â pherchenogion tir yng Nghymru.

Mae'r Tribiwnlys yn cyhoeddi'r penderfyniadau ar wefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Ceir cyflwyno apêl yn erbyn penderfyniadau Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru i Siambr Tiroedd yr Uwch Dribiwnlys, ar sail gyfyngedig.

Mae rhagor o wybodaeth a chanllawiau am y Tribiwnlys a'i weithdrefnau i'w gweld ar wefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Fel arall, gallwch gysylltu ag ysgrifenyddiaeth y Tribiwnlys i gael rhagor o wybodaeth neu os hoffech gael cyhoeddiadau ar ffurf wahanol. Mae'r manylion cyswllt i'w gweld ar dudalen 6.

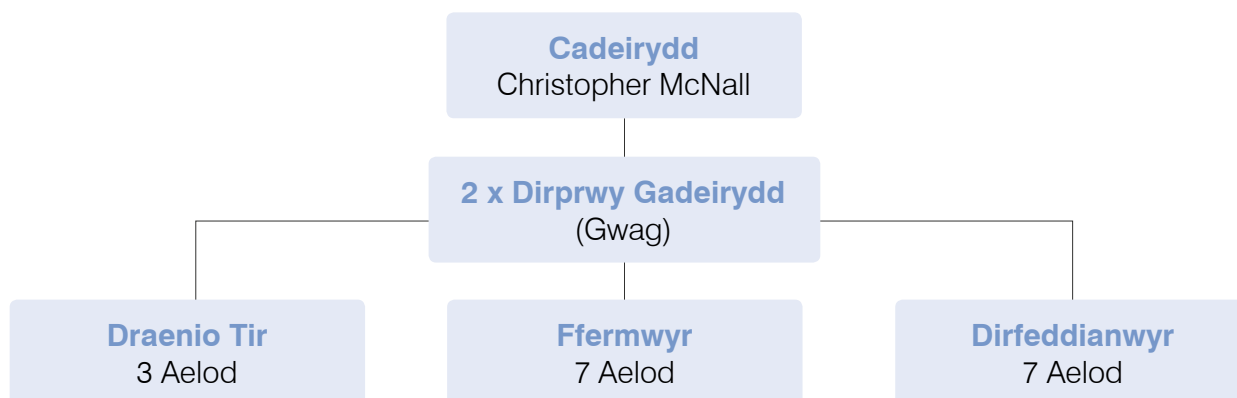
Aelodau'r Tribiwnlys

Yr Arglwydd Ganghellor sy'n gyfrifol am benodi ac ailbenodi'r cadeirydd, y dirprwy gadeirydd a'r aelodau lleyg. Penodir ar ôl i'r Comisiwn Penodiadau Barnwrol hysbysebu swyddi gwag a chynnal cyfweliadau cystadleuol.

Cadeirydd: Y Cadeirydd sy'n gyfrifol am weinyddiaeth farnwrol y Tribiwnlys a'r aelodau.

Aelodau Lleyg: Mae aelodau lleyg yn dod ag ystod eang o wybodaeth a phrofiad perthnasol i waith y Tribiwnlys.

Ysgrifenyddiaeth: Mae'r rhan fwyaf o'r gwaith gweinyddol o ddydd i ddydd yn cael ei ddirprwyo i'r ysgrifenyddiaeth, sy'n ymdrin â'r holl waith papur rhagarweiniol ac yn prosesu ceisiadau i'r Tribiwnlys. Mae'r ysgrifenyddiaeth yn ymgynghori â'r cadeirydd ynglŷn â phob pwynt cyfreithiol sy'n codi yn ystod y camau rhagarweiniol cyn y gwrandawriad ac yn trosglwyddo dyfarniadau a chyfarwyddiadau'r cadeirydd yn ysgrifenedig i'r partion. Mae'r ysgrifenyddiaeth yn bwynt cyswllt ar gyfer y cadeiryddion, yr aelodau a'r rheini sy'n defnyddio'r Tribiwnlys ac mae'n mynd i rai o'r gwrandawriadau er mwyn helpu i sicrhau bod achosion yn mynd rhagddynt yn effeithlon.

Penodiadau

Yn ystod 2018-2019, roedd:

- 2 benodiad
- 1 ymddeoliad
- 0 ymddiswyddiad.

Gwerthusiadau

Ni chynhaliwyd unrhyw werthusiadau yn ystod 2018-2019.

Hyfforddiant

Cynhaliwyd digwyddiad hyfforddi blynyddol y Tribiwnlys ym mis Medi 2018. Bwriedir cynnal yr un nesaf ym mis Medi 2019.

Cysylltu â'r Tribiwnlys

I gysylltu ag ysgrifenyddiaeth Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru:

Cyfeiriad y Tribiwnlys: Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru
Adeiladau'r Llywodraeth
Spa Road East
Llandrindod
Powys
LD1 5HA

Llinell Gymorth y Tribiwnlys: 03000 259809

E-bost y Tribiwnlys: agriculturallandtribunalwales@llyw.cymru

Gwefan y Tribiwnlys: alt.gov.wales

Mynediad at y Tribiwnlys

Mae'r Tribiwnlys yn hapus i gyfathrebu â chi yn Gymraeg neu yn Saesneg. Os na fydd rhywun sy'n medru'r Gymraeg ar gael yn syth, byddwn yn trefnu i aelod o staff y Tribiwnlys sy'n medru'r Gymraeg eich ffonio'n ôl.

Gallwch ddewis i wrandawriad y Tribiwnlys gael ei gynnal yn Gymraeg neu yn Saesneg. Os nad Cymraeg neu Saesneg yw'ch iaith gyntaf, ac os ydych am siarad eich iaith gyntaf yn ystod y gwrandawriad, gallwn drefnu cyfieithydd. Os bydd angen dehonglydd iaith arwyddion arnoch yn y gwrandawriad, gallwn drefnu hynny.

Os oes gennych chi neu unrhyw un arall a fydd yn dod gyda chi i'r gwrandawriad unrhyw anghenion eraill o ran mynediad a allai effeithio ar ein trefniadau ar gyfer y gwrandawriad, byddwn yn darparu ar gyfer hynny.

Rhaid rhoi digon o rybudd i'r ysgrifenyddiaeth ymlaen llaw, er mwyn inni fedru trefnu cyfieithwyr/dehonglwyr neu ddarparu ar gyfer unrhyw anghenion ychwanegol sydd gan y rheini a fydd yn dod i'r gwrandawriad.

Adran 2 – Perfformiad a Chynnydd

Yn yr adran hon:

- Niferoedd ac Ystadegau
- Adolygiadau ac apeliadau a anfonwyd ymlaen
- Yr hyn a gyflawnwyd yn unol â'r dangosyddion perfformiad allweddol
- Cwynion

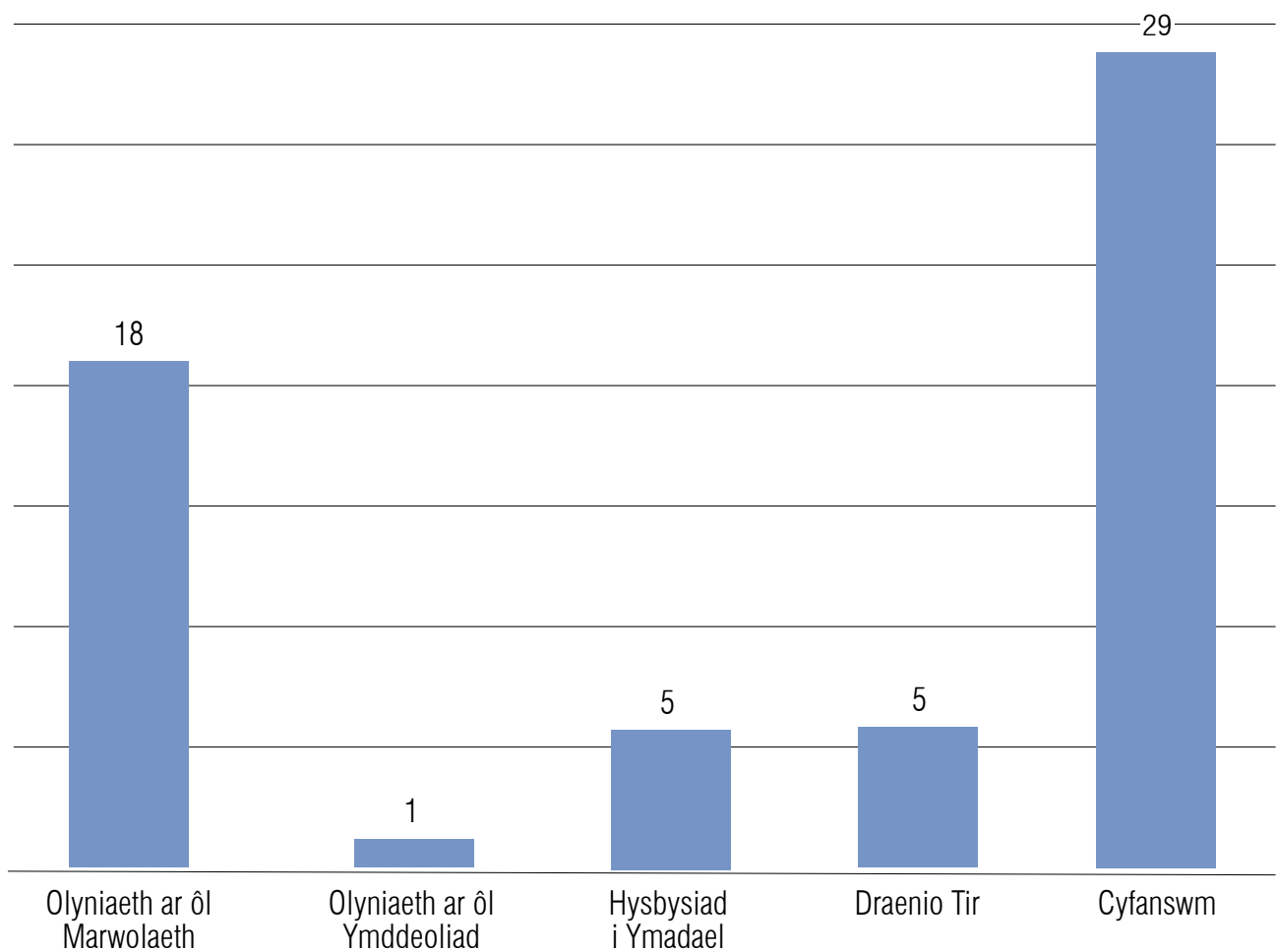
Niferoedd ac Ystadegau

Mae blwyddyn Tribiwnlys yn dechrau ym mis Ebrill ac yn dod i ben ym mis Mawrth.

Cesglir yr ystadegau a ganlyn:

- nifer y ceisiadau a ddaeth i law ac a gofrestrwyd
- y math o gais a ddaeth i law ac a gofrestrwyd
- nifer y ceisiadau a gwblhawyd
- canlyniadau'r ceisiadau.

Tabl 2.1: Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law ac a Gofrestrwyd 2018-2019

Tabl 2.2: Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law ac a Gofrestrwyd yn ôl Blwyddyn a Math o Gais 2014-2019*

Math o Gais	Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law ac a Gofrestrwyd				
	2018-19	2017-18	2016-17	2015-16	2014-15
Draenio Tir	5	4	3	6	6
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	18	11	11	7	12
Olyniaeth ar ôl Ymddeol	1	1	1	0	0
Cydsyniad i Hysbysiad i Roi'r Gorau	5	1	2	7	3
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	0	0
Cyfarpar Sefydlog	0	0	0	0	1
Cyfanswm	29	17	17	20	22

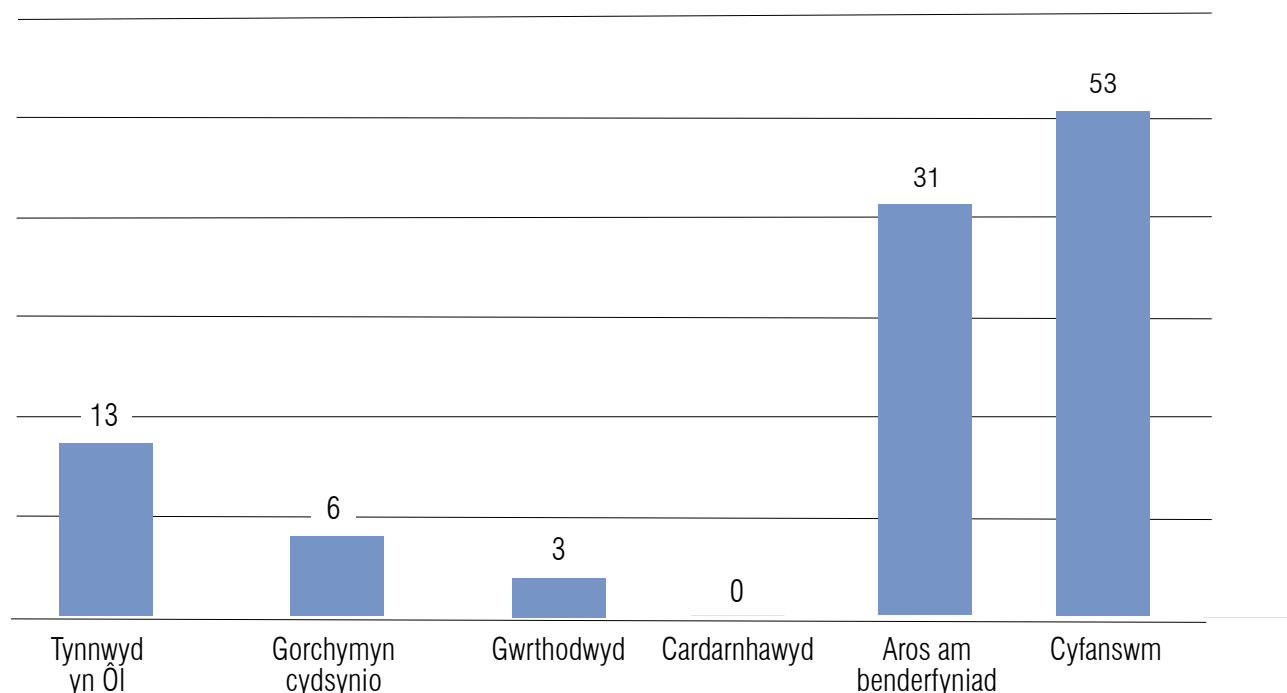
Tabl 2.3: Nifer y Ceisiadau a Gwblhawyd fesul blwyddyn yn ystod 2014-2019*

Math o Gais	Nifer y Ceisiadau a Gafwyd ac a Gofrestrwyd (yn cynnwys yr hyn a ddygwyd ymlaen 2017-2018)				
	2018-19	2017-18	2016-17	2015-16	2014-15
Draenio Tir	6	5	1	2	2
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	15	14	8	5	4
Olyniaeth ar ôl Ymddeol	0	2	0	0	2
Cydsyniad i Hysbysiad i Roi'r Gorau	1	2	4	3	4
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	0	1
Cyfarpar Sefydlog	0	0	0	0	1
Cyfanswm	22	23	13	10	14

* Ni chafwyd unrhyw geisiadau'n ymwneud â'r materion isod yn ystod 2014-2019:

- cydsyniad ar gyfer gwelliannau hirdymor
- llosgi grug neu borfa
- gerddi marchnad.

Tabl 2.4: Hynt Ceisiadau yn 2018-2019 yn ôl Canlyniad

Tabl 2.5: Ceisiadau yn 2018-2019 yn ôl Math o Achos a Chanlyniad

Math o Gais	Tynnwyd yn Ôl	Gorchymyn Cydsynio	Gwrthodwyd	Cadarnhawyd	Aros am benderfyniad
Draenio Tir	3	0	3	0	10
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	9	6	0	0	19
Olyniaeth ar ôl Ymddeol	0	0	0	0	1
Cydsyniad i Hysbysiad i Roi'r Gorau	1	0	0	0	8
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	0	0
Cydsyniad i Welliannau Hirdymor	0	0	0	0	0
Cyfarpar Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	13	6	3	0	38

Yn ystod 2018-2019, roedd:

- 0 gwrandawriad ar lafar
- 9 gwrandawriad ar bapur (lle mae aelodau'r panel yn penderfynu ar y cais heb i'r partïon fod yn bresennol)
- 1 cynhadledd rheoli achos dros y ffôn (lle mae aelodau'r panel a'r partïon yn cymryd rhan dros y ffôn).

Adolygiadau ac apeliadau a anfonwyd ymlaen

Gall partïon wneud cais, ar sail gyfyngedig, am adolygiad o Benderfyniad Tribiwnlys. Gwnaed dau gais dros gyfnod yr adroddiad hwn.

Caiff partïon gyflwyno apêl i'r Uwch Dribiwnlys ar bwynt o gyfraith. Rhaid gofyn yn gyntaf am ganiatâd Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru i apelio. Byddwch yn cael gwybod am unrhyw ddyddiadau cau yn y llythyr penderfyniad y bydd y Tribiwnlys yn anfon atoch. Daeth un apêl i law yn ystod y flwyddyn. Rydym yn dal i aros am y penderfyniad.

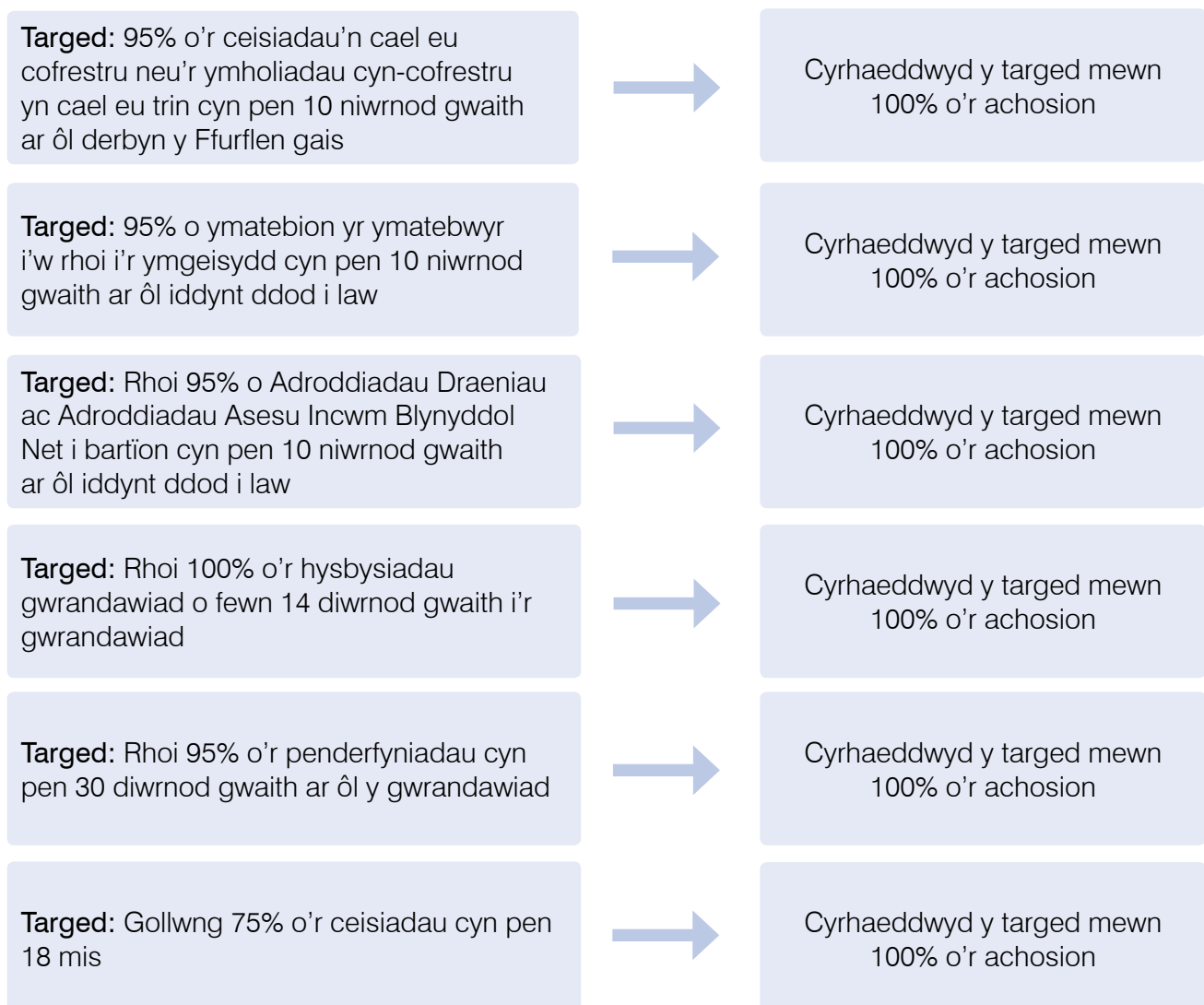
Cwynion

Ni ddaeth unrhyw gwynion ffurfiol i law'r Tribiwnlys yn ystod 2018-2019.

Yr hyn a gyflawnwyd yn unol â'r dangosyddion perfformiad allweddol

Er mwyn monitro pa mor effeithiol y mae gwasanaethau'n cael eu cyflenwi, mae gennym ddangosyddion perfformiad allweddol sy'n ceisio mesur dwy agwedd allweddol ar ein gwaith; effeithlonrwydd ein gwasanaeth ac ansawdd y gwasanaeth, gan fesur hynny drwy fodlonrwydd cwsmeriaid.

Er mwyn mesur effeithlonrwydd ein gwasanaeth, mae gennym gyfres o ddangosyddion perfformiad sylfaenol sy'n seiliedig ar yr amser a gymerir i brosesu cais – o'r adeg y daw'r cais i law tan y gwrandawriad neu'r penderfyniad. Er mwyn mesur bodlonrwydd cwsmeriaid, defnyddir dangosydd sy'n deillio o arolygon a gynhelir bob hyn a hyn ymhlith cwsmeriaid.

Adran 3 – Ein Cwsmeriaid

Yn yr adran hon:

- Arolwg bodlonrwydd cwsmeriaid

Arolwg bodlonrwydd cwsmeriaid

Mae'r Tribiwnlys yn ceisio gwella'r gwasanaeth a gynigir i gwsmeriaid a'i nod yw rhoi lle canolog i'r cwsmeriaid ym mhopeth y mae'n ei wneud.

Yn ystod y cyfnod rhwng mis Ebrill 2018 a mis Mawrth 2019, anfonodd y Tribiwnlys arolwg o fodlonrwydd cwsmeriaid gyda phob un o'i benderfyniadau. Mae canlyniadau'r arolwg yn ein helpu i ddeall anghenion ein cwsmeriaid yn well. Maent yn dangos inni beth mae'r Tribiwnlys yn ei wneud yn dda, ac yn tynnu sylw at y meysydd hynny lle mae angen i'r Tribiwnlys wella.

Llenwyd 1 o'r ffurflenni hyn yn ystod y cyfnod o dan sylw:

- Dywedodd 100% o'r cwsmeriaid fod y Tribiwnlys yn barod ei gymorth wrth ymdrin ag ymholiadau
- Dywedodd 100% o'r cwsmeriaid fod y Tribiwnlys wedi ymateb yn gyflym a'u bod yn fodlon â'r wybodaeth a gawsant
- Roedd 100% o'r cwsmeriaid yn cytuno bod y Tribiwnlys wedi prosesu eu hachos yn effeithlon.

Adran 4 – Blaenoriaethau Busnes

Yn yr adran hon:

- Blaenoriaethau Busnes ar gyfer 2019-2020

Mae'n bwysig bod y Tribiwnlys yn dal i ddatblygu er mwyn cynnig y gwasanaeth gorau posibl i'n defnyddwyr. Mae'r adran hon yn disgrifio sut y bydd y Tribiwnlys yn adeiladu ar ei lwyddiannau drwy ganolbwyntio ar flaenoriaethau busnes ac ar ein hymrwymiad i'n cwsmeriaid.

Blaenoriaethau Busnes 2019-2020

- Parhau i gynnig gwasanaeth o ansawdd uchel gan sicrhau ein bod yn cwrdd â'r Dangosyddion Perfformiad Allweddol.
- Cynnal Gwerthusiadau Aelodau o Wrandawiadau.
- Parhau i fonitro ac i ddiweddarau gwefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru.
- Trefnu cynhadledd hyfforddiant flynyddol ar gyfer aelodau'r Tribiwnlys, gan nodi anghenion o ran hyfforddiant, ac ymateb iddynt.

Adran 5 – Gwariant

Yn yr adran hon:

- Gwariant ar gyfer 2018-2019

Gwariant ar gyfer 2018-2019

Cynnwys	Swm
Ffioedd a Threuliau'r Aelodau ar gyfer trafodion y Tribiwnlys	£9,000
Digwyddiau'r Tribiwnlys (costau gwrandawiadau)	£1,000
Hyfforddiant ar gyfer yr Aelodau	£4,000
Cyfanswm*	£14,000

* i'r £1,000 agosaf